

γαρ. ἄτσαλος βόρ. ίδιωμ. ἄτσαλες Σκῦρ. ἄτσελος Θήρ. ἄτσαλ-λος Κύπρ. Μεγίστ. Μῆλ. Σύμ. κ.ά. ἄτσαλ-λος Ρόδ. ἄτσελος Χίος ἀρτσαλος Πόντ. (Κερασ. "Οφ.) ἀνάτσαλος Λέσβ.

Τὸ μεσν. ἐπίθ. ἄτσαλος. Ἡ ἐτυμολογία τῆς λ. ἀκαθόριστος. Ο Κορ. ἐν Ἀτ. 1, 381 ἀνάγει εἰς τὸ τοῦ Ἡσυχίου «ἄσκαλα» ἀκάθαρτα» ἢ «ἄτταλη» φάρυξις ὑπὸ Φρυγῶν», δὲ ΔΜαυροφρ. Δοκίμ. 58 εἰς τὸ ἄκαλος, δὲ ΜΦιλήντ. Γλωσσογν. 2, 196 εἰς τὸ ἀτάσθαλος, δὲ G Meyer ἐν Indogerm. Forsch. 6, 107 εἰς τὸ Ἰταλ. *assele*. Ἡ λ. ισως παρήχθη ἐκ τοῦ ἐπίθ. σαλὸς-ἄσαλος, καθὼς καὶ μωρὸς-ἄμωρος, χλομὸς-ἄχλομος κττ., περὶ ὃν ίδ. ΣΨάλτην ἐν Ἀθηνῇ 28 (1916) Λεξικογρ. Ἀρχ. 54 τραπέντος τοῦ σ εἰς τ σ καθὼς καὶ γλῶσσα-γλῶτσα, πρόσωπο-πρότσωπο κττ. Ο τύπ. Καρπ. ἄσ-σαλ-λος ισως ἐμφανίζει τὸν ἀρχικὸν τύπον, διότι αὐτόθι δὲν φαίνεται τρεπόμενον τὸ τ σ εἰς σ ὁς ἀλλαχοῦ. Διὰ τὸν τύπ. ἀρτσαλος ίδ. D'Οeconomides Lautl. 117 καὶ ΦΚουκούλ. ἐν Ἀθηνῇ 29 (1917) Λεξικογρ. Ἀρχ. 83 κέξ.

1) Ο μὴ ἀποδοχῆς ἄξιος, κακός, ἀντίθ. τοῦ καλὸς Θράκ. (Μυριόφ. Περίστασ. Σαρεκκλ. κ.ά.) Προπ. (Ἀρτάκ.): Δὲν ἀγαπῶ τὰ ἄτσαλα παιδὶ Σαρεκκλ. Πὲ τὸν ἄτσαλο τὸν ἄνθρωπο νὰ φοβᾶσαι αὐτόθ. Καλὰ ἄτσαλα, τά καμαν (εἴτε καλὰ εἴτε κακὰ είναι τὰ ἔκαμαν) Περίστασ. Ἐπαργα πέντε δέκα γρόσα, ἄτσαλα ἥτανε; Μυριόφ. 2) Ἀνεπιτίθειος ἀνίκανος Κρήτ. (Σητ.): "Ἄτσαλος εἶναι γιὰ τέτοιες δουλειές." Άτσαλη ἐπόμεινε 'ς τοὶ δουλειές τοῦ σπιτιοῦ. Συνών. ἀδέξιος 2. 3) Ἀκοσμος εἰς τὴν ἐμφάνισιν καὶ τὰ ἔργα, ἀπειρόκαλος κοιν. καὶ Καππ. Πόντ. (Κοτύωρ. "Οφ. Τρατ. Χαλδ.): Άτσαλος καὶ κακοκαμωμένος. Εἶναι ἄτσαλος 'ς τὰ λόγια του - 'ς τὸ περπάτημά του - 'ς τὸ φέρσιμό του κοιν. Βαρέα ἀρτσαλος εἶσαι "Οφ. || Φρ. "Άτσαλε καὶ πρότσαλε καὶ γουρνοπαίδεμένε (ἐπὶ ἀνθρώπου ὅλως ἀγροίκου) Βιθυν. Συνών. ἀνταφλος 1, ἀπραχτος 3 ε. β) Ο ἀπροσέκτως καὶ ἀτάκτως γινόμενος κοιν.: Άτσαλη δουλειὰ κοιν. Άτσαλη περπατησὶα Κορινθ. γ) Άτακτος εἰς τὸ βάδισμα Πελοπν. (Καλάβρυτ. Κορινθ.): "Άτσαλο μουλάρι Κορινθ. δ) Άτακτος, Καππ. (Σινασσ.) Πόντ. (Οιν.) κ.ά.: "Άτσαλον μωρὸν Οιν. ε) Άστατος, εύμετάβλητος Θράκ. (Μέτρ.) 4) Ρυπαρός, ἀκάθαρτος Ίκαρ. Κρήτ. κ.ά. Ἡ σημ. καὶ ἐν Ἐρωτοκρ. Ε 236 (ἐκδ. ΣΞανθουδ.) «ἀσούσσουμη κι ἀνέγνωρη, ἄτσαλη, βρομισμένη». Συνών. ίδ. ἐν ἀτσαλέαρικος 1. 5) Αἰσχρολόγος σύνηθ. καὶ Καππ.: "Άτσαλος ἄνθρωπος, δι τι φτάσῃ λέει. Άτσαλη γλῶσσα. Άτσαλο στόμα. Συνών. ίδ. ἐν λ. ἀτσαλέαρις. β) Αἰσχρός, ἀσεμνος σύνηθ.: "Άτσαλες κουβέντες. Άτσαλος λόγος. Άτσαλα λόγια. 6) Δυσειδής, δύσμορφος Μακεδ. (Σιάτ.) Συνών. ίδ. ἐν λ. ἀσκημος 1. 7) Ο ἀμέτρως καταναλίσκων, πολυδάπανος, ἀσωτος Πόντ. (Κερασ. Χαλδ.) 8) Ἀκάθαρτος, ἐπὶ γυναικὸς κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐμμήνου ροῆς Κάρπ. Κύπρ. Ρόδ.: 'Ἐν ἡμιταίν-νουν οἱ ἄτσαλες μέσα, γιατὶ ἐν' ἄσ-δῆμα (δηλ. εἰς τὸν κοιτῶνα τῆς λεχοῦς) Κύπρ. Γεναιτῖδες ἄτσαλες αὐτόθ. 9) Ο ἀρτίως μετὰ γυναικὸς συνουσιασθεὶς Κύπρ. 10) Άδυνατος, λεπτὸς Ζάκ. β) Αμέστωτος, τρυφερός, ἐπὶ σταχύων Λεξ. Δημητρ.: "Άσταχγα ἄτσαλα. γ) Η μὴ ἔχουσα κοιλίαν ἔξωγκωμένην, ἐπὶ γυναικὸς ἐγκύου Πελοπν. (Λακων.) 11) Ο μὴ εύρισκομενος ἐν καλῇ καταστάσει, ἀκατάστατος, ἀρρυθμος, ἀκανόνιστος κττ. σύνηθ.: "Άτσαλο περπάτημα-ράψιμο-φέρσιμο κττ. Άτσαλα πρόματα. Δουλειές ἄτσαλες. Άτσαλο σπίτι σύνηθ. Χονδράφ' ἄτσαλον (ἀκατάλληλον πρὸς ἀρσιν διὰ τοὺς πολλοὺς θάμνους κττ.) Στερελλ. (Κλών.) 12) Επὶ γεννη-

μάτων κττ. ὁ μεμιγμένος μετὰ χώματος, λίθων ἡ σκυβάλων, ἀκάθαρτος Κάρπ. Κρήτ. Λευκ. Μῆλ. Μύκ. Νάξ. Ρόδ. Στερελλ. (Κλών.) Χίος κ.ά.—Λεξ. Δημητρ.: Ροβίθια-φασόλια ἄτσαλα Λεξ. Δημητρ. Κριθάρι ἄτσαλο Κρήτ. "Άλεσμα ἄτσαλο (τὸ πρὸς ἀλεσμὸν πρωωρισμένον γέννημα) αὐτόθ. Σ' τάρι ἄτσαλο Λευκ. Συνών. ἀτσαλωπός. 13) Επὶ ἐδέσματος, τὸ ἀπηγορευμένον ὑπὸ τῆς νηστείας Χίος: "Άτσαλο φαεῖ. β) Συνεκδ. ἀνοστος Θράκ. (Σιρέντζ.) 14) Μεγάλος, ισχυρὸς Πόντ. (Σινώπ.): "Άτσαλο φωτία (πυρὰ μὲ μεγάλας φλόγας). 15) Ούσ. θηλ. Σύμ. καὶ οὐδ. Ζάκ. Ρόδ., τὰ σκύβαλα τῶν δημητριακῶν καρπῶν: Τὸ σιτάριν ἔχει μέσα γούλην τὴν ἄτσαλ-λη Σύμ. Συνών. αἰρόσιτο (ιδ. αἰρόσιτα), ἀπογυρίδι, ἀποδερμωνίδι, ἀποκοσινίδι 1, ἀποκοσινίσμα 1, ἀποσίταρο, κοσκινίδι.

άτσαλοσίδερο τό, πολλαχ.

'Εκ τῶν οὐσ. ἀτσάλι καὶ σίδερο.

Χάλυψ: Σφαιρες ἀπὸ ἄτσαλοσίδερο Συνών. ἀτσάλι 1.

άτσαλόστομος ἐπίθ. Βιθυν. Ζάκ. Θράκ. (Σαρεκκλ.) Κάλυμν. Κέρκη. Κεφαλλ. Πελοπν. (Οιν. κ.ά.) Σκῦρ. ἀτσαλόστομος Μεγίστ. Σύμ. τσαλ-λόστομος Σύμ.

'Εκ τοῦ ἐπιθ. ἄτσαλος καὶ τοῦ οὐσ. στόμα.

Άτσαλιάρις, δ ίδ.

άτσαλοτρώγω Κωνπλ. τσαλοτρώγω Κάλυμν. ἀτσαλοτρώγω Θήρ. ἀτσαλοντρώγων Σάμ. ἀτσαλ-λοτρώγω Σύμ. τσαλ-λοτρώγω Σύμ. ἀτσαλ-λότρωγω Ρόδ.

'Εκ τοῦ ἐπιθ. ἄτσαλος καὶ τοῦ ρ. τρώγω.

'Εσθίω κακάς τροφάς, τρώγω δι τι τύχη, ίδια ἐπὶ ἀσθενοῦς ἐνθ' ἀν.: "Άτσαλοτρώει, γιὰ τοῦτο δὲ θὰ γίνη ποτέ δου καλὰ Θήρ.

άτσαλοφαγὶα ἡ, Θήρ. κ.ά.

'Εκ τοῦ ἐπιθ. ἀτσαλόφαγος.

1) Τὸ νὰ τρώγῃ τις ἀκόσμως, ἀπροσέκτως. 2) Τὸ νὰ τρώγῃ τις κακάς καὶ βλαβεράς τροφάς.

άτσαλόφαγος ἐπίθ. ἀμάρτ. ἀτσαλόφαος Θήρ.

'Εκ τοῦ ἐπιθ. ἄτσαλα καὶ τοῦ ἔφαγα ἀορ. τοῦ ρ. τρώγω ἀντὶ ἀτσαλοφάγος.

1) Ο ἀκόσμως, ἀπροσέκτως τρώγων. 2) Ο τρώγων τροφάς ἐπιβλαβεῖς.

άτσαλόχερο τό, ΚΠαλαμ. Βωμ. 76.

'Εκ τῶν οὐσ. ἀτσάλι καὶ χέρι.

Χειρ ισχυρά, στιβαρά: Ποίημ.

Μὰ ἐσὺ κράτα, σφίγγε 'ς τ ἄτσαλόχερό σου τὴν νεράιδα σκλάβα, κοῦρος σου καὶ βιός σου.

άτσαλωμα τό, πολλαχ.

'Εκ τοῦ ρ. ἀτσαλώνω.

1) Η διὰ χάλυβος στόμωσις τῶν σιδηρῶν ἐργαλείων πολλαχ.: Τ' ἀξινάρι-τὸ τσεκούρι θέλει ἄτσαλωμα. Μὲ ἄτσαλι τῆς βράσης κάνουμε τὰ ἄτσαλωματα. Συνών. ἀτσαλωσὶα 1, στόμωμα. 2) Πληθ., τὰ ἐργαλεῖα τῶν οἰκοδόμων ὃσα δύνανται νὰ στομωθοῦν "Άνδρ.

άτσαλώνω (Ι) πολλαχ. Μέσ. ἀτσαλώνομαι Μύκ.

'Εκ τοῦ οὐσ. ἀτσάλι. Η λ. καὶ παρὰ Σομ.

1) Στομώνω διὰ χάλυβος σιδηροῦν τι ἐργαλεῖον, οἷον πέλεκυν, σκαπάνην, μάχαιραν κττ.: "Άτσαλώνω τὸ μαχαίρι - τὸ τσεκούρι κττ. Συνών. ἀτσαλίζω 1. β) Μεταφ. κάμνω τι ισχυρόν, ἀκαμπτον σύνηθ.: "Άτσαλώνω τὴν καρδιὰ (ἐμπνέομαι ἀπὸ γενναιότητα καὶ τόλιην) σύνηθ. Η δυνατὴ καὶ καλόχυμη φίζα ἀρχισε πάλε νὰ πάρηται της,

ἡ σκλαβιὰ τὸν ἀτσάλωνε ΑΚαρκαβίτσο. Ἀρχαιολόγ. 9. Μετοχ. ἀτσαλωμένος = ἵσχυρός, ἄρρηκτος, δέξις κυριολ. καὶ μεταφ. 2) Μέσ. διατελῶν ὑπὸ δίαιταν τρώγων ἐπιβλαβεῖς τροφάς Μύκ.

ἀτσαλώνω (II) Κεφαλλ. Χίος.

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. ἀτσαλος. Ἡ λ. καὶ παρὰ Δουκ. (λ. ἀτζάλιν).

Ρυπαίνω, μολύνω Κεφαλλ. Χίος: Μοῦρο ἀτσαλωμένο Κεφαλλ. || Φρ. Τὴν ἀτσάλωσε (ἔπαιθεν ἀφροδίσιον πάθος) Κεφαλλ. Ἡ σημ. καὶ παρὰ Δουκ.

ἀτσαλωπὸς ἐπίθ. Θήρ.

Ἐκ τοῦ οὐσ. ἀτσαλη ἡ ἀτσαλο, δι' ὁ ίδ. ἀτσαλος, καὶ τῆς καταλ. -ωπός.

Ἐπὶ σιτηρῶν καὶ ὀσπρίων, δι μεμιγμένος μετ' ἀπορριμάτων, μετὰ σκυβάλων. Συνών. ἀτσαλος 12.

ἀτσαλωσεὰ ἡ, Κεφαλλ. Κύπρ. κ.ά.

Ἐκ τοῦ ρ. ἀτσαλώνω.

1) Ἡ διὰ χάλυβος στόμωσις σιδηροῦ ἐργαλείου Κύπρ. κ.ά. Συνών. ἀτσάλωμα 1, στόμωμα. 2) Παλαιὰ ἀξίνη τῆς δποίας ἀνενεώθη διὰ χάλυβος ἡ στόμωσις Κεφαλλ.

ἀτσαλωσύνη ἡ, Παξ. Πελοπν. (Κορινθ.) Πόντ. (Οἰν.) Ρόδ. κ.ά.

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. ἀτσαλος.

1) Ἀκαταστασία Πελοπν. (Κορινθ.): Ἡ ἀτσαλωσύνη τον δὲν ἔχει δρια. Συνών. ίδ. ἐν λ. ἀτσαλιὰ 1. 2) Ἀκοσμία, αὐθάδεια Παξ. Ρόδ. Συνών. ἀτσαλιὰ 2. 3) Ἀταξία, ζωηρότης, παιδαριωδία Πόντ. (Οἰν.) 4) Ἀκαθαρσία, ρυπαρότης Ρόδ. Συνών. ἀτσαλιὰ 7.

ἀτσάλωτος ἐπίθ. Θήρ.

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. *ἀτσαλωτὸς < ἀτσαλώνω τοῦ ἀρκτικοῦ α προσλαβόντος σημασίαν στερήσεως διὰ τοῦ ἀναβιβασμοῦ τοῦ τόνου. Ίδ. ἀτσαρητ. 2 α.

Ἐπὶ σιδηρῶν ἐργαλείων, δι μὴ διὰ χάλυβος στόμωμένος, ἀστόμωτος. Συνών. ἀστόμωτος 1, ἀτσελίκωτος.

ἀτσαλωτὸς ἐπίθ. Απάλλη Ταμπουρ. καὶ Κόπαν. 76.

Ἐκ τοῦ ρ. ἀτσαλώνω καὶ τῆς καταλ. -ωτός.

Ο οίονει ἐκ χάλυβος κατεσκευασμένος, σκληρός: Ποίημ.

Ἀνασκονμπώσον τὸ βραχέφων, | δεῖξε ποντίκια ἀτσαλωτά.

ἀτδάμπλυστα ἐπίρρ. Πόντ. (Κερασ.)

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. ἀτσάμπλυστος.

Τὸ νὰ βλέπῃ τις χωρὶς νὰ κινῇ τὰ βλέφαρα, ἀτενῶς: Τερψῶ ἀτδάμπλυστα.

ἀτδάμπλυστος ἐπίθ. Πόντ. (Κερασ.) ἀτδάμπλυχτος Πόντ. (Κερασ.)

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀτσαρητ. ἀτσαλωτὸς. *τδαμπλυστὸς - *τδαμπλυχτὸς < τδαμπλύζω.

Ο μὴ συγκλείων, δι μὴ καμιμύων τοὺς διφθαλμούς, δι βλέπων ἀτενῶς.

ἀτσάππιστος ἐπίθ. Ἀθῆν. κ.ά. ἀτσάππιστος Κύπρ.

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀτσαρητ. ἀτσαλωτὸς. *τσαππιστὸς < τσαππιτός.

Ἐπὶ ἀγροῦ, δένδρου κττ. δι μὴ διὰ τῆς σκαπάνης καλλιεργηθεῖς ἐνθ' ἀν.: Ἀτσάππιστο χωράφι Ἀθῆν. Κῆπος ἀτσάππιστος αὐτόθ. Δεντρὸν ἀτσάππιστον Κύπρ.

ἀτσάραντος δ, Πελοπν. (Ολυμπ. Χατζ.). ἀτσάραδος Ζάκ. Θήρ. Λευκ. Κεφαλλ. Νάξ.

Ἄγνώστου ἐτύμου. Παρὰ Σομ. τύπ. ἀσάραντος. Πβ. Κορ. Ἀτ. 4, 682.

Εἰδος πτηνοῦ ἐκ τῶν φδικωτέρων, δι χλωρίων ἐνθ' ἀν.: Καλύτερα λαλεῖ δι τσάραδός μον ἀπὸ τὸ δικό σου καναρίνη Λευκ. || Ἀσμ.

ἀτσάραδος κι ἀμάραδος, φίστος καὶ ρεκοννέλλι επαρακεληγδήσας μ' ἔνα παλαιὸ συαρδέλλι Νάξ.

ἀτσάρητος ἐπίθ. ἀμάρτ.

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀτσαρητ. ἀτσάρητος Λῆμν. κ.ά.

Ιδίη ἐπὶ ἀμνῶν καὶ ἐριφίων, δι μήπω περικλεισθεῖς εἰς τὸν τσάρκον, δι θηλάζων ἔτι, δι παρακολουθῶν τὴν μητέρα εἰς τὴν βισκήν.

ἀτσαρούχωτος ἐπίθ. ἀμάρτ.

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀτσαρητ. ἀτσαρούχωτος < τσαρούχων. Ο ἀναβιβασμὸς τοῦ τόνου εἰς τὸ ἀτσάρηχον τούτος διὰ τὴν προσαρμογὴν αὐτοῦ πρὸς τὸν τύπ. τσαρ' χώνον.

Ο μὴ φορῶν ἥ δι μὴ ἔχων τσαρούχια, ἀνυπόδητος. Συνών. ξυπόλυτος.

ἀτσαφάρωτος ἐπίθ. Κρήτ.

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀτσαρητ. ἀτσαφάρωτος < *τσαφαρώνω < τσαφάρι.

Ο μὴ φορῶν κώδωνα, ἐπὶ βισκημάτων.

ἀτσαχάκι τό, Νάξ. (Απύρανθ.)

Υποκορ. τοῦ οὐσ. ἀτσαχας.

Μικρὸν τεμάχιον πυρίτου λίθου. Ἀντίθ. ἀτσάχαρος.

ἀτσαχάλευτος ἐπίθ. Πελοπν. (Μάν.)

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀτσαρητ. ἀτσαχαλευτός < *τσαχαλεύω.

Μόνον εἰς τὴν φρ. τρέβα ἀτσαχάλευτη=παῦσις ἐχθροπραξιῶν μεταξὺ ἀντιμαχομένων οίκογενειῶν, καθ' ἥν δὲν ἐπιτρέπεται οὐδὲ ἐλαχίστη ἀπόπειρα παραβάσεως τῶν ὑπὸ τῆς δημογεροντίας ἐπιταχθέντων. Ίδ. ΔΖαφειρακόπ. ἐν Λαογρ. 4 (1912) 393 κέξ.

ἀτσάχαρος δ, Νάξ. (Απύρανθ.)

Μεγεθ. τοῦ οὐσ. ἀτσάχι διὰ τῆς καταλ. -αρος.

Εὔμεγεθες τεμάχιον πυρίτου λίθου. Ἀντίθ. ἀτσάχαρος.

ἀτσαχας δ, Ἀθῆν. Θήρ. Κέως Κίμωλ. Κρήτ. Κύθηρ. Νάξ. (Απύρανθ. Καλόξ. Κινίδ. Σκαδ. Φιλότ.) Σίκιν. Σίφν. ἀτσαχ-χας Ἰκαρ. ἀτσαχος Ἰκαρ. Σίφν. κ.ά. ἀτσακας Κρήτ. ἀτζακας Κρήτ. ἀξαχας Θήρ. Κέως Κύθηρ. Μύκ. Σῦρ. Τῆν. ἀτσαχᾶς Ἰκαρ.

Ἐκ τοῦ οὐσ. ἀτσάχι κατὰ τύπ. μεγεθ.

1) Πυροίτης λίθος ἐνθ' ἀν.: Ἀναφα τὸ φτίλι μὲ τὸν ἀξαχα Θήρ. || Αἴνιγμ. Ἐνας τρόχαλος μεγάλος μὲ ἀτσάχοι (τὸ στόμα καὶ οἱ ὅδοντες) Απύρανθ. || Μεταφ. ἐπὶ πράγματος σκληροῦ Νάξ. (Σκαδ. Φιλότ.): Τὰ φασόλια εἶναι ἀτσάχοι. Συνών. ἀγκίδα 9, ἀθάκιν, ἀθακόπετρα, ἀθακόροτος, ἀτσαλόπετρα, ἀτσάχι, ἀτσαχόπετρα, ἀτσιδόπετρα, στονράρι, στονραρόπετρα, τσακμακόπετρα. 2) Μέρος εἰς τὸ δοποῖον στηρίζεται ἡ βελόνη τοῦ ἀξονος Σίφν. 3) Γῆ σκληρὰ καὶ δυσέργαστος Κύθηρ. Η λ. καὶ ὡς τοπων. Κέως Κύθηρ. Νάξ. (Απύρανθ.) Σῦρ. Τῆν.

ἀτσαχάτος ἐπίθ. Νάξ. (Απύρανθ.)

Ἐκ τοῦ οὐσ. ἀτσαχος καὶ τῆς καταλ. -ατος.

Ο οίονει ἀπὸ ἀτσαχα κατεσκευασμένος, ρωμαλέος, ισχυρός. Συνών. δυνατός, γειερός.

